

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtak in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gid., za pol leta 1 gid. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravnštvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobó se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopis se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če so natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Avstrija na vzhodu.

II.

Tudi Prusija, ali sedaj nemško cesarstvo je vže davno spoznalo važnost vzhodnjih dežel za kupčijo, zlasti za prodajo svojih obrtnih izdelkov. Posrečilo se mu je vže pred nekaterimi leti, da so nagibali Rumuni, kneza si izvolit iz Hohenzollernovega rodu, sedanjega kralja Karola. Za Avstrijo ta volitev ni bila posebno ugodna — opominjam le na križe in težave pri pogajanju zavolj brodarstva na Dunavu — in v najnovejšem času na popolnoma razdrto kupčijsko pogodbo.

Ne bom tajil, da so temu razporu krive tudi naše postave proti živinski kugi in njih strogo izvrševanje. Rumunci namreč niso mogli plačevati našega obrtnega blaga z drugim, nego z žitom in živadjo. Pri meji pa skoro nikdar niso več pustili Rumunske živadi v naše dežele, češ, da vlada vedno kuga na Rumunskem. Gotovo bode morala Avstrija popuščati nekoliko od te strogosti, ako hoče zopet imeti kupčijo z Rumuni, ki je nam potrebna vsakako.

Še bolj zvito pa se je obnašalo nemško cesarstvo v Bolgariji. Da se je posrečilo Bismarku, kneza Battenberga spraviti na Bolgarski prestol, to je bila — vsaj na videz — prav mojsterka poteza nemške politike, nameravana proti nam in še bolj proti Rusom.

Da je bil knez Battenberg orodje nemškega kancelarja, to je danes jasno. Od kod bi sicer imel pogum, odpustiti vse ruske častnike iz bolgarske službe vže pred nekaterimi leti? Kdo je bil zagovornik Battenberga, ko se je drznil pridobiti si vzhodnjo Rumelijo in zasedel Plovdiv? Ni misliti, da bi se zanašal Battenberg na Ruse, kajti to je vže bilo po odpravi ruskih častnikov. Ravno tako neverjetno je, da bi mogel Battenberg pričakovati količkaj izdatne pomoči od Angležev — starih prijateljev Turčije — ti sami imajo vse roke polne dela, da obvarujejo svoja posestva.

Gotovo se je naslanjal na Bismarka vsaj toliko, da je Bismark pomiril Turčijo in sploh vso diplomacijo, da je nazadnje vže bil imenovan Battenberg za turskega namestnika v Rumeliji. Narodni bolgarski knez bi morda najprej sklenil trdno zavezo s Srbi in Grki, prej ko se je napotil v Plovdiv. Battenberg pa se je rajši naslanjal na diplomate, in je rajši doživel boj proti Srbom.

Nasledki niso izostali. Rusi so se naveličali takega položaja, da bi pripadel ves sad njihovih bojev proti Turkom le Nemcem, in da imajo nemške vladarje ne samo na svoji zapadni meji, temuč še tudi na južni. In tako razumemo, ako ravno nikoli ne moremo odobriti, zakaj so Rusi našuntali svoje prijatelje na Bolgarskem, pregñati po zaroti kneza Battenberga. Tako pa tudi razumemo, zakaj se hoče nemško cesarstvo oborožiti vedno več; zakaj tirjajo od svojih poslancev neizmerno vojsko za sedem let. Jasno je kot beli dan, da se Nemcem ni bati Francozov, ker Nemcev je itak tretjina več, in nemška vojaška sila več kot izdatna za Francoze. Ali Rušov se bojé — Bismark vé, da je bil Rusom nezvesti prijatelj, ko je zasljal Battenberga, in ga je poslal v Bolgarijo kot zapah proti ruskemu napredovanju. Od ruske strani nima več pričakovati tiste zaslombe, ki jo je našel leta 1870 — prej bi še Rusi udarili tudi na Nemce, kadar začnejo Francozi. Kaj mi je Hekuba? Kaj mi je Bolgarsko? tako je govoril Bismark — seveda je grozdje sedaj kiselo, ko ga ni mogel doskočiti. Pozabil je bil, da Bolgarija in Rumunija niste ob Labi in Renu, temoč ob Dunavu.

In kaj sledi iz vsega tega za nas, ki smo dobri Avstrijani? Ni bilo po pravici, ali sreča je bila tudi za Avstrijo, da je odšel Battenberg — še hujsa nesreča pa bi bila za nas, ko bi si Rusi osvojili Bolgarijo.

S tem bi bila podvezana nam naša velika žila, t. j. Dunav. Naša vlada to seveda sprevidi, in se brani privoliti v to, da bi Rusi

zasedli Bolgarsko. In tako nam preti nevarnost velikega boja proti Rusom — akoravno nismo storili nič hudega Rusom, akoravno Battenberg ni bil privrženec Avstrijanov.

Zato se naša vlada še tudi drži prijateljstva z nemškim cesarstvom, ker v boji proti Rusom bi se morali držati vsaj te zaveze — akoravno nam še ni bila koristna pri nobeni priložnosti — akoravno so Nemci tam doli nastavili Karola Hohenzollern-a in Aleksandra Battenberga. To je prijateljstvo za silo in trpeti ne more dalje, nego trpi sila.

Ko pa bodo spoznali Rusi, da ne smejo braniti Avstriji in vzhodnjim narodom svobodnega razvitka, ko bodo pri svojem neizmernem deželnem bogastvu sklenili, to stran pustiti pri miru in Avstriji prepustiti tam upljiv njenih kulturnih moči — od tiste dobe bode dosti bolj naravna zaveza med Avstrijo in Rusijo. Taka zaveza bi imela gotovo najbolj važne, obema državam najbolj koristne nasledke! Ali — druge podlage ni; Rusija se mora odreči Podonavju!

Dr. Serbec.

Šulverein pa deželni odbor.

(Konec.)

Ker so tedaj pogoji postavljeni med krajnim šolskim svetom v Slatini in med šulvereinom tem načelom, posebno pa tirjatvam državljanskih postav nasprotni, so nepostavni, in bi slavni deželni zbor, te pogoje po načrtu finančnega odbora sprejemši, nepostavnost potrdil.

Pa še nekaj drugega je premišljenja vredno, § 2 ljudskih šolskih postav ddo. 14. maja 1869, drž. zakonik št. 62, da mora vsaka ljudska šola, katero ustanovi ali vzdržuje država, dežela ali občina, bodisi v celem ali deloma, biti javna šola, in mladini brez razločka vere pripravljena. Alinea 2 § 2 pravi (bere): „Drugače ustanovljene in vzdržane šole so privatne šole.“

Dozdevno je tedaj, da je to proti postavi, ako je šola v lastnini nemškega šulvereina; kajti če je ona njegova lastnina, tedaj ostane, da si ima javno pravico, privatna, zasebna šola. Šola pa, za katero daruje država in občina je javna šola.

Pod temi pogoji ne morem sprejeti predloga finančnega odseka in predlagam, da se oni predlog ovrže. Pri tem se opominjam in prosim, da se pomisli, koliko zmešnjav bi znalo nastati, ako omenjena šola ne bi bila dozidana, ali ko bi se pogoji pozneje ovrgli, n. pr. po pritoženju na najvišjo inštanco, katere določba je zdaj znana. Iz teh razlogov predlagam, da se predlog finančnega odseka zavrže.

Pripravljen sem pa dovoliti občini Slatina podporo, kajti šola se mora razširiti, občina pa je revna, dežela pa zamore, po besedah predgovornikovih, v tem izrednem slučaju podporo

dovoliti, ker ima tam dežela svoje posestvo in se tudi drugod prigodi da bogati zasebniki k dobrodelnim podjetjem in zavodom z večjo gmotno podporo pristopijo, kakor so postavno zavezani.

Moj nasvet glasi se tako-le:

Gledé rešitve prošnje šte. 93 se deželni odbor pooblašča, krajnemu šolskemu svetu na Slatini 2000 gld. dati k zgradbi nove 4 razredne dekliške šole, katera pa mora biti neodvisna od nemškega šulvereina.

Na druge navedene utemeljitve g. poročevalca, katere nimajo nič meritoričnega na sebi, ampak samo uzroke navajajo, zarad česar je finančni odsek tako ravnal, hočem kratko odgovoriti, da ni skrbeti, naj bi zmanjkalo domačih služabnikov na kopaljšču v Slatini, ki ne bi nemški znali. Odkar je dežela v posestvu kopaljšča, so strežnike vedno iz domače okolice jemali, ki so vsi za potrebo nemščino znali, in tako bo tudi zanaprej.

Kar se tiče tamošnjega nemškega okraja, tistega pa tamo nikdar ni bilo. 14—15 Nemcev nasproti 4000 Slovincem, to vendár ni nemški okraj! Da se pa zdaj toliko nemški ne govori, za to so drugi uzroki.

Nekdaj so premožnejši kmetje svoje sine v nemške mestne šole pošiljali. Tam so se, bolj po občevanju, kakor pa v šoli nemščine naučili, potem pa so se na deželo vrnili in tam ostali. Zdaj pa ne ostajajo na deželi, ampak živé v mestih v raznih službah, diurnisti pri gosposkah, kancelisti v odvetniških in notarijskih pisarnah; v marsikaterem mestecu na spodnjem Štajarskem je bilo več pisarjev nego pomočnikov. Poprej so se mladenči, po dovršenih šolah, ali pa tudi onemogli dijaki vrnili na deželo. Izmed 50 v prvo latinsko šolo ustopivših dijakov, jih 25—30 šole ni dokončalo, vrnili so se domu in tam ostali; tedaj bili so sinovi premožnejših starišev, ki so bili nemščine veščí, in so s ptujci tudi radi nemški govorili.

Dandanes niso več take razmere. Dandanes kmetje ne pošiljajo več svojih sinov v mesto, ker ne premorejo tega. Poprej je kmet za svojim sinom v mestu 2 gld. na mesec za stanovanje plačeval in hrano je daval v domačih pridelkih. To je lahko storil, zdaj pa se tirja za hrano samo denar in to na mesec 15—20 fl. to je svota, katere kmet ne more tako lahko pripraviti. Zato svojih sinov ne pošiljajo več tako pogosto v mestne šole, kakor poprej. To je poglaviten uzrok, da se nemški okraj, ali bolje rečeno število onih, ki bi nemščino znali, zmanjšuje.

Iz teh uzrokov prosim, da bi se moj predlog sprejel in oni finančnega odseka pa zavržel. (Bravo! na desnici)